

MEDLEMSBLAD

HISTORIELAGET GIR UT BOK!

Etter mange års arbeid er det endelig satt sluttstrek for boka "Krigsminner fra Austmarka". Etter planen skulle den vært ferdig i slutten av november, men noen uforutsett hindringer gjør at den blir noen dager forsinket, men den kommer i løpet av uke 49. Bestillinger kan gjøres nå, se side 2 for nærmere orientering.

Under Nytt fra laget finner dere ellers opplysninger om årsmøtet i januar, om Amerika-turen i oktober, julestri på Tunet i desember, lagets julekalender, om gavestrøm til laget, siste nytt om Holmen Mølle, der restaureringen går framover, og om nye medlemmer. Vi treffes vel på noen av arrangementene?

Ellers skulle det være en del variert stoff fra ulike deler av bygda, takket være flinke skribenter som har omtanke for medlemsbladet.

Som vanlig i desember vedlegges giro for medlemskontingenten, vi takker hjertelig om dere betaler raskt, laget har store utgifter.

Nr. 87 Desember 2000

NYTT FRA LAGET

"Krigsminner fra Austmarka".

Arbeidet med boka "Krigsminner fra Austmarka 1940-1945" er fullført, og den er snart i salg. Det er blitt et verk på vel 170 sider, og den burde bli en populær julepresang.

Boka gir et allsidig bilde av illegal virksomhet her i bygda, og bygger på beretninger av de som var aktivt med. Videre har vi også fått med noe av dagliglivet for folk, samt utdrag av bøker som er gitt ut av kjente motstandsfolk som hadde noe av sin virksomhet knyttet til Austmarka. Vi kan nevne bl.a. Gunnar Sønsteby og Bjarne Holth Larsen.

Hensikten med boka er å sikre ettertiden opplysninger og fakta fra bygda vår fra en viktig og dramatisk epoke i landets historie.

Det er også en del interessant stoff om hva som foregikk på svensk side i forbindelse med samarbeid over grensen under krigstida. Interessant er også hvordan flykningetilværelsen var for mange sambygdingene som måtte rømme til Sverige.

Det er sikkert mye stoff enda som burde ha vært med i boka, men en del er forsvunnet med personer som er gått bort, og en del er for følsomt til å trekkes fram selv om begivenhetene ligger 50-60 år tilbake i tida.

Historielaget håper at boka blir tatt vel imot.

O.J.

Prisen på boka er kr.250.-.

Den vil bli å få kjøpt direkte på Postkontoret torsdag 14.des. fra kl.15.00 til kl.18.00, og lørdag 16.des. fra kl.10.00 til kl.13.00.

Boka kan også bestilles over telefon, ved postforsendelse vil porto og emballasje komme i tillegg.

Telefonbestilling kan skje hos

Wenche Lønhøiden	62 82 83 85	Oddvar Jakobsen	62 82 82 46
Åge Sørmoen	62 82 81 47	Aud Dybing	62 82 56 93
Finn Åberg	22 44 54 52	Sissel Solvin	62 82 54 44

Årsmøte 2001

Austmarka Historielags årsmøte vil bli avholdt i Austmarka Samfunns-
hus søndag 28. januar 2001 klokka 17.00.

Møtesaker:

1. Åpning
2. Beretninger
3. Regnskap og budsjett
4. Arbeidsprogram 2001
5. Innkomne forslag
6. Valg

Beverting og utlodning.

Vi jobber også med å ha et foredrag eller et kåseri.

Forslag til årsmøtet må være styret i hende før den 21. januar.

Styret

Gammeldags julestri på Tunet

Austmarka Historielag innbyr til gammeldags førjulsdag på Austmarka
Bygdetun lørdag 9. desember.

Før i tiden var det mange forberedelser og gjøremål i sving på denne tiden av året, og Historielaget vil bringe noen av disse frem i lyset igjen.

Aktivitetene starter klokka 12.00, og det vil da foregå følgende:

Slakting av julegrisen

Hogging av juleveden

Lage til gammeldags juletrepynt

Koking av smultringer

Steking av stomp/lefse

m.m.

Det blir også salg av boka "Krigsminner fra Austmarka", og av Historielagets egen kalender for 2001 med et knippe bilder fra vårt store bildearkiv.

Det blir også salg av kaffe, stomp/lefse med sirup, gløgg, hjemmebrygd øl, juletrær m.m.

Så kom og føl stemningen av fortidens julestri!

Gaver til laget

Gavestrømmen denne gang dreier seg mest om bøker og redskaper. Det er ikke småtterier som har kommet inn til laget siden sist. Vi takker for følgende:

Fra Karl Gudbrand Monsrud: Vassåk, to store tretvinger, tømmerklave av tre (heimelagd), treklype, borvinne, to store sakser (heimsmidde), jernbøyle med håndtak til å forme ut trau, teksle uten skaft, gammel kjøttkvern.

Fra Øyvind Lund: Vaskebrett, skaupe, samt materialer (bord).

Fra Gunvald Brunsells dødsbo v/arvingene: Kølrake og kølgreip, lyster (fiskeredskap), bok av Josef Stalin, flyfoto av Smedhaugen med omgivelser.

Fra Even Jakobsen: Husholdningsvekt.

Fra Else Eng: Brannsprøyte.

Fra Jens Øverby: Teglstein til tørkeovn på mølla.

Fra Bjørnulf Johnsrud: Blåselampe, to gradhøvler, hullkilhøvel, puss-høvel, tannhøvel, skrubbhøvel, falshøvel, sletthøvel, langhøvel (rubank), gradsag, flere løvsagblad, spikerbor, blekkhus, to metallesker til sigaretter.

I likhet med Bjørnulf har også Kari og Arve Johnsen gitt mange gaver til laget. Denne gang har vi fått 22 gamle bøker som stammer fra Dagmar Bekeng (født Engebretsen). Mange er kristne bøker fra 1800-tallet, og to er så gamle som fra hhv. 1754 og 1631. Nevnes bør også ei bok av H.Schulze fra 1883, der han bl.a. beskriver Solør og solungen.

Holmen Mølle

I løpet av høsten har det skjedd en god del på mølla. Tørkeovnene er murt opp fra bunnen av, et omfattende arbeid som murmester Simon Flatby har løst på en utmerket måte.

Kontorbygget har fått midlertidig blikktak. Det er lagt golv og panelt overalt i tørkehuset.

Det som gjenstår, ser ut til å være overkommelig neste år: Sveising av tørkepanner, takstein på møllebygg og kontor, reparasjon av vinduer, skifte panel på sørveggen og en omfattende opprydding.

I høst er det utført 200 dugnadstimer på mølla. Jan H. Berg og Åge Sørmoen står for 150 av dem.

Å.S.

TUR TIL DET NORSKE AMERIKA 5.-17. OKTOBER 2001

Rundtur i Midtvesten, reiseleder Ola Svenneby.

Turen starter med avreise fra Gardermoen, ankomst Minneapolis.

Reiserute:

Minneapolis med sight-seeing, 2 netter

Fargo med besøk på Bonanzaville museum og den lokale Sønner av Norge-klubben, 1 natt

Minot med besøk på Norsk Høstfest og Sondre Norheims farm, 1 natt

Mandan med besøk på North Dakota Heritage Center, 1 natt

Pierre, en spesiell by på prærien, 1 natt

Pipestone med besøk på Hiawata utendørsteater og Fort Colt, 1 natt

Decorah, besøk på Vesterheim Innvandremuseum og kirkegården, 1 natt

La Cross med besøk i Blair, Westby, Norskedalen, gardsbesøk, kirkegården m.m., 2 netter

Minneapolis, med besøk på verdens største handlesenter, Mall of America, 1 natt

På turen vil vi besøke følgende stater: Minnesota, Nord Dakota, Sør Dakota, Iowa og Wisconsin.

Pris pr. person i dobbeltrom ca kr 16.000. - Tillegg for enkeltrom ca kr 5.000.-

Prisen inkluderer alle overnattinger m/frokost, 7 lunsjer, 8 middager, rundreise med buss, lokalguider, inngangsbilletter til alle besøk som er omtalt og norsk reiseleder. Flyskatter, flyplassavgifter, reise- og avbestillingsforsikringer er ikke inkludert i turprisen.

Forbehold om minimum 25 deltakere.

Det tas forbehold om kurs- og prisendringer utenfor vår kontroll.

Teknisk arrangør: Elverum Reisebureau AS, medlem av Reisegarantifondet.

For påmelding eller ytterligere informasjon, kontakt

Åge Sørmoen, 2224 Austmarka tlf. 62828147 eller

Ola Svenneby, 2436 Våler tlf. 62420604/90756029, fax 62420111

Historielagets kalender for 2001

Her har vi samlet et knippe bilder og et par historier, for å prøvelage en egen kalender, designet av Wenche Lønhøiden.

Vi har mange flere bilder i vårt rikholdige bildearkiv, og har du artige historier om hendelser og personer i bygda så send dem til oss.

Hvis denne kalenderen faller i smak, vil vi kanskje lage en til neste år.

Prisen er kr. 50.-.

Julegave

Har du problemer med å finne på julepresanger? Hvorfor ikke gi et årsabonnement i Austmarka Historielag. Da blir man medlem og får 4 medlemsblad i året. Det koster kr 100,- året. Gavekort kan fås ved henvendelse til noen av oss i styret.

Nye medlemmer

Vi ønsker 4 nye medlemmer velkommen.

Willy Westbye, Johnny Korsmo, begge Austmarka. Sylvi Kristoffersen Borge, Finstadjordet, Jorid Olset, Askvoll.

Hus er flyttet

Jeg begynner med en rettelse fra forrige nummer. Det var ikke danse-lokalet ved Balrus som ble flyttet til Grasbråtan sør for Oppkjøla, men ei hytte som Aksel Thomassen hadde like ved.

Men aldri så galt at det ikke er godt for noe! Våkne lesere har gitt meg opplysninger om Balrus-lokalet, som jeg tar med her. Odd Gjerstad fortalte at lokalet ved Balrus trolig ble flyttet fra Øst-Jammerdal og at det siden brant. Emma Strandseter (født Dragonmoen) husker godt da lokalet brant. Det var på morgenkysten en søndag sommeren 1927, og det hadde vært fest på lokalet om natta. Hun skulle til kirken sammen med søsteren Jenny som gikk for presten. De var blant de første som oppdaget brannen, og Emma husker godt at flere gubber sov rusen ut rundt husveggene. De ble nesten svidd etter hveri som varmen utviklet seg. Jentene fortsatte videre etter en stund. Da hørte de et voldsomt smell bak seg. Det var ammuni-sjonen til Hokåsskog Skytterlag som eksploderte. Den var lagret på kjøk-kenet i lokalet. Emma tror det kan ha vært et heim på Balrus fra gammelt av. Hun husker iallfall ei løe som sto der. Har noen en forklaring på hva Balrus-navnet kommer av?

Her er noen flere hus som er flyttet:

Grisehuk i Varaldskog nordre ble flyttet til Bekken nedre i 1973 og satt opp som hytte av Gunnar Bekken.

Brakke i Borthus ble flyttet til Varaldskog (Lunderbye) ca 1955 og brukt som grisehus.

Stue i Fløtberget søndre ble flyttet til Holmestrand midt på 1960-tallet og brukt som hytte av Oskar Fløtberget.

Stallåve i Varaldskogberget ble flyttet til Lebiko av Rotaryklubben på 1970-tallet.

Åge Sørmoen

Karelius Neset forteller (se også nr. 85 og 86)

Ny historie fra Hagan

Og je skar sia dæ, je hadde vøri i Sverige, je og n`Aksel Sørensen og Høgderguta. Så hadde vi vøri i Arvika, før vi var fælu og reiste heimatt. Og vi tog drosje ifrå Abborsjøn tæll Bruket, je og Sørensen, og så gikk vi, og da vart det omtreint medt på natta - og a`Olga låg aleine i Hagan. Og det var kul-sækkande mørkt.

Og da je kom bortte døra og skulle gå inn så var det værdens fæleste dans på låven. Og je tenkte: mein i svarte hælvetete håssen kan det drive å danse nå medt på natta på låven, da. Je drog rætt tell låven og tog opp låvdøra og - - - itte levande sjæl. Mein da vart je reidd. Du har aldri hørt så fæl leven som det var på dein låven. Dom danse, satte!

Mein du veit dom sa det sea at dom gikk etter vægen der, og da var det tomt og øde der, da, og hadde vøri det leinge, og da brann det fullt lis i Hagan!

Varsel i Kodal.

Vi var på eit stælle, han Oskar Strandsætra og je og n`Andreas, på ei sag som heiter Kodal innved Sandefjord. Og der tala dom det da, mein det var lenge etter dom hadde reist. Før je vart igjen der, je, før je hadde mie ærbe der, før je dreiv og skar opp all toppen etter vinter`n og la ihop te ved.

Vi bodde på ein bondegård. Der tala dom om det var ein ung gut der. Han var dein fiste som hadde fått sæ sikkel. Dein tid, veit du, var det itte mange som hadde det. Og så var det ved Gæljsvatnet (?) da. Det var eit lite

vatn, omtrent som - vi tar over ifrå Sandaudden og over - nordre delen der bære, det var itte større. Mein det gikk ein væg te denna der langsmed vatnet.

Og da kom guten kjørendes, og da kom det ei jente og kjørde innpå vægen frammafør'n, og han kjørde etter'a heile tida, langsmed vatnet. Mein så kjord'a tå vægen og rætt i sjø'n så gulmista stog omkring'a. Detta tala'n om da'n kom heim. Og da hadde dom sagt "det var leitt, detta", hadde dom sagt, "det var full nå varsel". Og sandelig mæ dog'n itte, dø, eit par da'ar etterpå.

Ved F.Å.

REFERAT FRA SKOGTILSYNETS MØTEBOK

Aar 1920 d. 22de aug. holdtes mote i skogtilsynet paa Skansgaarden. Skogbestyrer Sannerud var tilstede.

Ref. andragende fra Emil Svendsen om at den parsel han kjøpte av Østgaardskogen og garanti av laanet kan bli overdratt Olaf Olsen.

Enstemmig besluttedes at anbefale andraget paa den betingelse at den nye eier overtar alle forpliktelser like overfor kommunen, deriblant ogsaa renter av kjøpesummen til kommunen fra den dato Emil Svendsen kjøpte eiendommen.

Ved Ole Svendsen

Kommentarer til referatet:

Den omtalte Emil Svendsen var min fars bror, og den parsellen han kjøpte av Østgaardskogen, som dengang var kommuneskog, var stedet som fikk navnet Åsli.

Emil Svendsen var sammen med flere austmarkinger på sagbruk og skogsarbeid i Dalarna i Sverige ca 1915. Der traff han en "dalkulla", Alida, og ble gift med henne. De bosatte seg på Åsli, og der fikk de en sønn som døde som barn og ligger gravlagt ved Austmarka kirke. Ca 1920 flyttet de til Alidas heimsted ved Ludvika i Sverige.

Emil kom aldri tilbake til Austmarka. Han døde under krigen og ligger gravlagt ved Grangårde kirke utenfor Ludvika. Jeg var der i 1980 og fant hans grav og fikk kontakt med den familien han etterlot seg der.

Stedet Åsli ble solgt til Olaf Olsen Brødbølbruket, og hans sønn Johan Åsli overtok bruket etter sin far. Johan Åsli var ugift og bodde sine siste leveår på Austbo.

Ole Svendsen

Fra Oskar Eng's etterlatte papirer v/Kari Johnsen.

Anders P. Magnusson var fra Nerkla i Bogen i Sverige. Han var gift med Sofie Aurstad fra Austmarka og bodde der. Anders var en livat og slagferdig kar, han hadde vært med på litt av hvert i sitt liv. Han var en snill og real arbeidskamerat. Jeg var mye med Anders i skogsarbeid, fløting og tømmermerking.

Anders fortalte meg en gang en historie fra Mitandersfors. Lier, Varald og Bogen var disponert av Kiær og Co og hadde sitt kontor der. Der var det en kontorist som hette Amund Økner og var fra Odalen. En gang skulle Økner harselere med Anders, han sa følgende:

-Hvorfor ser alle svensker på mækka si etter at dom har sjiti?-

-Jo,- sa Anders med en gang,- det skal jag alt seia deg. Økner, att på siste allverdsans tid etter Sibyllas spådommer, skall alla svensker sjita en odøling ! - Etter det Anders sa måtte han ta beina fatt den gangen.

Anders fortalte at han en gang var med i fløtinga til Jøssforsen, der var det emd en svensk unggutt som var litt mer enn vanlig begavet. Han kunne dikte og deklamere det på stående fot. En gang de lå ved fløstervarmen ved sjøen stod gutten fram foran Anders og diktet følgende:

O, flikka, om jag finge setta dit'n

ja dolken i mitt unga bröst.

Da tenker jag du sleppte en liten

tåra på min grav till tröst.

Det var mere, men det husker jeg ikke. Slik kunne denne gutten fortsette når noen ville ha ham til det.

En gang var vi på tømmermåling. Vi satt og ventet på tømmermålerne som kom fra Sverige. Da de kom, så viste det seg at den ene hadde vært her før, for 8 år siden. Anders kjente igjen ham med en gang. Han gikk bort til ham og håndhilste høytidelig: "Nei goddag, goddag, du er den samme du, og samme buksene og"! Da blev det munterhet i laget.

ROPARBERGET

I forrige nr. hadde Martin Kristiansen et innlegg der han spurte etter navnet Roparberget.

Dette stedet ligger vest for Bjørndalvika i Varalden, ca 500 m fra bilveien. Finnstigen går over Roparberget. Det er bratt her, berget ligger ca 100 m høyere enn Varalden. Navnet står på Økonomisk Kartverk, og finnes i mitt stedsnavnregister.

Jens Øverby kjente godt til navnet, og vi hadde en prat om opphavet til dette navnet. Kristiansen hadde en tradisjon fra sin farfar om at folk samlet seg på berget og ropte og bråkte for å skremme ulveflokkene tilbake når de kom østfra. Jens hadde ikke så stor tro på denne forklaringen, han mente det var mer sannsynlig at både navnet Ropartangen og Roparberget hadde sammenheng med at folk ropte over sjøen for å få båtskyss. Denne forklaringen stemmer med noe jeg har hørt for lenge siden, og som jeg mener er vanlig oppfatning blant folk i området.

Men vi vet ikke noe sikkert, den ene forklaringen kan være like god som den andre. Skulle det være noen som vet noe om disse navnene, hører vi svært gjerne om det.

Mens vi er på disse kanter, vil jeg nevne to andre navn like ved Roparberget: Stjernhølberget og Dillgåsdråga. Disse navnene fikk jeg fra Aksel Westby da jeg drev med stedsnavninnsamling for Austmarkaområdet. Forklaringen var at dette var navn på kuer på Stenbråten, altså Stjerna og Dillgås. Disse kuene hadde vært ute for uhell i denne bratte bergesida, og hadde omkommet der.

Finn Åberg

MALMTORPET

Åserud i Vinger, Vinger bygdebok III, s. 402

Den 21. januar 1751 ble Kiersten innført i Vinger kirkebok som døpt i "Græsmarken i Sverig" av foreldre Olof Jonsøn og Anne Henriksdotter. Under kommentar er det skrevet følgende: "Som oppholder seg i Varald-

skogen for at optage sjøalm, bragte attest fra Hr. Brand i Græsmarken i Sverige".

Neste barsedåp var 24. juni 1761 i Græsmark kirke hvor Maria ble døpt. født 18. juni s. år. Foreldrene bodde i Varaldlien. De medbragte attest som viste at barnet var døpt "Af Hr. Matis Brand i Græsmark sogn den 24.juni". Tvillingene Ole og Valborg ble døpt i Eidskog kirke 12.6.1774, bodde fortsatt i Varaldlien. Ole Jonsen "Malm Ole" døde i Åserudskogen Mai 1777, 51 år gammel. Oles hustru Anne døde i oktober 1788, alder 60 år.

27. oktober 1811 giftet enka Marte Larsd. i Malmtorpet seg med enkem. Ole Olsen Nytorpet. De fikk sønnen Torbjørn f. 26.12.1811 i Malmtorpet. Marte hadde vært gift med Torbjørn Bergersen Menges som døde i Malmtorpet sept. 1809. Ole Nytorpet hadde vært gift med Marte Bergersd. Menges som døde i Nytorpet i 1807.

Det er sannsynlig at malmplukker Olof Jonsson er opphavet til at plassens navn ble Malmtorpet.

Finn Sollien

Etterskrift. Ved en tilfeldighet har vi i dette nr. to innlegg som omhandler betydningen/opphavet til stedsnavn. Dette er et interessant emne. Alt som guttunge hørte jeg fortellingen om at den første i Malmtorpet drev med sanking av sjøalm i Varalden. Jeg trodde bare så passelig på det, det er ikke bestandig at slik muntlige overleveringer er riktige. Det er derfor morsomt at vi nå faktisk får et skriftelig bevis for at dette er riktig. Denne kunnskapen har altså levd på folkemunne i over 200 år!

Når det gjelder navnene Roparberget/Ropartangen har vi nå to forklaringer, og ingen vet vel hvilken som er den riktige.

Kjenner noen til stedsnavn med forklaring til disse og andre navn, så er det spalteplass i bladet for det!

F.Å.

KIRKEBØKER

Følgende avskrifter av kirkebøker kan kjøpes:

Kirkebok nr 1: 1689-1729 og bok nr 2: 1730-1751. Dette er hefter med spiralrygg over døpte, trolovede/viede og døde.

Pris pr. hefte for døpte kr. 250,- , for trolovede/viede/døde kr 250,- + forsendelseskostnader.

Bestilles hos Finn Sollie, Kongevegen 121, 2211 Kongsvinger eller via E.Mail: fisollie#online.no (# = krøllalfa).

TANKESTREIF - TIL ETTERTANKE

Det var en tid - i vår nære fortid - da lønningsposen var en sjelden gjest i huset, og da mye av det daglige brød og livets næring måtte tas av det naturen gav. Da det å ha et småbruk og et par kuer på båsen, var et næringsgrunnlag som bidro til at en ofte tallrik familie kunne overleve - på et vis.

Etterhvert som vårt "overflodsamfund" har utviklet seg, har jeg ofte tenkt på, og beundret, våre forfedres evne til å utnytte alle muligheter for å skaffe seg og sine det nødvendige.

Det var ofte arbeidsledighet og det var fattigdom - og det var krigstid.

Nå når Holmen Mølle blir restaurert og tatt vare på, (et prisverdig tiltak), faller det meg i minne en episode jeg var med på som smågutt.

Det var krig, og alt var regulert og ble kontrollert til minste detalj. Hjemme på Kuskemoen ble det sådd korn, og dette var gull verdt. Det skulle bli til graut og velling, og til brød og stomp. Jeg husker enda skremjøsgrauten som rev nedover halsen, og kakua med stålrand som tydet på dårlig kvalitet på brødmjølet. Men det var mat for en sulten barneskropp.

Når kornet var i hus og ble lagret på låven, kom treskeverket innom på sin ferd gjennom bygda. Det var Hartvig Linnerud som sto for treskinga. Han var en stor og ruvende og myndig kar, og jeg tror at de fleste i bygda hadde respekt for Linnerud'n. Alt som ble tresket ble notert og veid, og rapporten ble sendt til myndighetene som bestemte hvor mye som måtte innleveres, og hvor mye den enkelte gård fikk beholde sjøl. Og det var nok ofte slik at da myndighetene hadde tatt sitt, var det ikke mye igjen å leve av for de som var heime.

For å gjøre noe med dette, så vet jeg at faren min gjorde noe som sikkert var veldig ulovlig. Han la kornband ut over låvegolv, og så gikk han rundt og slo på dem men en sliul (sløle, denne slølen har jeg enda). Så la han kornbandene tilbake i lohaugen og sopte opp kornet som lå igjen på låvegolv. Slik gjorde han flere ganger, og til slutt hadde han et par små kornsekker som ble gjemt vekk på et lurt sted.

Da det nærmet seg jul, ble disse kornsekkene funnet fram, og i nattens mulm og mørke dro far og jeg til Holmen Mølle med hver vår kornsekk på sparken. Dette var sikkert ulovlig, og det var nok med en viss spenning vi la ut på denne turen.

Vi kom til Holmen Mølle og traff der Adolf Møller. Om far hadde noen avtale med mølleren vet jeg ikke, men han var nå der. Adolf Møller var en stillferdig, rolig kar som sa lite, men som gjorde jobben sin uten unødig prat. Han hadde nok mange "tvilsomme" oppdrag for folk i bygda, men han var sikkert pålitelig i all sin ferd.

Om vi fikk mjølet med oss heimatt samme natta, eller om vi måtte hente det senere, husker jeg ikke. Men det ble mjøl til både julegrøten og julekakua takket være Adolf Møller og Holmen Mølle.

At Holmen Mølle vil bidra så mye til julegrauten i framtida er vel tvilsomt, men den er et kulturminne som har sin historie å fortelle om andre tider i Austmarkabygda.

En takk til historielaget for innsatsen med restaureringa.

Ole A. Svendsen

ET AMERIKABREV

En kopi av dette brevet fikk vi for en god stund siden fra Elisabeth Åserudseter Johansen. Det er skrevet av Anne Johansdtr. Skullerudvangen (1853-1935) til hennes bror Erik Johansen Varaldhøgda f.1833, som var utvandret til Amerika. Vesle Erik må vel være Erik Eriksen f. 1864.

Se bygdeboka side 410 og 444 for disse og de andre navnene.

F.Å.

Skullerudvangen den 31-3-08

Kjære Broder og Svigerinde

Hjertelig tak for deres brev og Fotografi. De ser godt ut i alderdommen det glæder mig af hjertet at di har det godt, ja di kan være glade at di har komet ifra det trange Norge her er det ikke godt at slå sig igjennem det er trange tider her, det blev en daarlig høst det blev ikke korn eller poteter det regnede hele sommeren saa det blev ikke korn som gikan til folke føde det maatte skjæres grønt og siden stog det ude i to maaneder det blev aldeles raadent.

Rugmelsækken koster 24 kroner hvedemel 26 kroner Potettønden 8 kroner det er ikke godt for fattige folk at slide sig fram.

Jeg kan hilse fra Ole Andersen han begynder at blive daarlig med hilsen, han holder til paa Samuelsbraaten ifra Høgda kan jeg hilse di er friske Johan bær posten fra Østmarken til Karterudsæteren han har haft den bestilling i aate aar, saa faar jeg fortælle at to af vaare Sønner er reist til Amerika Johan reiste to aar siden og Ole reiste et aar siden de er i Nebraska. Ole er i en by som heder Omaha men det var det tyngste som har rammet os da vaare sønner drog afsted, Maria er gift og bor i Næs hun var hjemme ifjor vinter I marts fikk hun en datter den maatte Doktoren tage med tangen. samme dagen reiste Ole til amerika du kan tro kjære Broder det var overflødig med taarer den dagen vi har Martin og Laurits og Einar hjemme Einar er den yngste. Anna er 17 aar hun er hjemme de faar hilse Lina fra mig onkel Martin og hans hustru ligesaa.

jeg faar slutte med en hjertelig hilsen til dig Kjære broder og til hele din familie fra os alle sammen og du Vesle Erik som vi kalte dig er hjertelig hilset fra os det er mange som husker Vesle Erik Høgda for du var bestandig munter

Tilsist et hjertelig ønske om at faa mødes i himlen vi faar søge Herren mens han findes og kalde paa ham den stund han er nær. Adjø og lev vel og tak for deres fotografi det glædet mig at faa se Skriv snart

FOLKETÆLLINGEN 1920 I VINGER

(Fra Glommendalens Sosialdemokrat 8.febr.1921)

Det kredsvisse resultat.

Det endelige resultat for Vinger foreligger nu og vi gjengir det for samtlige kredsers vedkommende. Det første tal er de fastboende og det andre de tilstedeværende.

Digerud	993	1038
Aasumb	293	281
Øiset	329	326
Sæter	223	230
Rustad	143	141
Skinnarbøl	397	513
Lier	592	599
Holmen	174	159
Masterud	197	192
Skullerud	613	631
Brødbøl	393	478
Kjærret	157	152
Karterudsæter	136	136
Holmby	177	150
Viker	70	70
Varildskog	71	74
	-----	-----
Vinger	4964	5170
Østmarken	3144	3287
	1820	1887

Fremgangen, ca. 450, som faller paa hovedsognet.

Ved F.Å.

IDRÆTSLAGET "DRISTIG"

Forhandlingsprotokoll for

Idrætslaget "Dristig"

Stiftet den 13. februar 1927

Medlem av Norges Landsforbund for idrett fra 12. desemb. 1921

Jeg sitter med ovenstående protokoll som Hjørdis Olsen har forært Historielaget. Den innledes med følgende :

En del idrettsinteresserede samlet til møte hos Olaf Utgård søndag den 13de februar 1927, besluttet at opta idrætslaget "Dristig" som grundet formandens frareise ikke hadde været i virksomhet siden 1921. Da den sistværende formand, nestformand og enkelte styrmedlemmer er bortreist, ble det besluttet at vælge et foreløbig styre indtil generalforsamling kan holdes.

Som sådan valgtes :

Til formand Sven Utgård 4 st.

Til n. formand Joh. Narvestad 5 st.

Til styremedlemmer Oscar Rønning og Carl Skullerud

Den 6. mars 1927 ble det avholdt generalforsamling i Auenstua der nytt styre ble valgt og 21 medlemmer tegnet seg. Som formann valgtes Hj. Isaksen, nestformann Joh. Narvestad, Styremedlemmer Sven Utgård, Carl Skullerud og Ole Aas.

Sak 5 fra generalforsamlingen forteller om store ambisjoner og pågangsmot. Saken gjaldt forhandlinger om lokale, skibakke, idrettsplass og nedsettelse av komiteer.

Jeg tar med referatet fra medlemsmøte som ble holdt den 7. august 1927 for å vise hvor formelle og korrekte disse styremedlemmene var. I det hele tatt går det igjen gjennom hele protokollen at det var dyktige og erfarne ledere som sto i spissen for Dristig.

Det forelå til behandling :

Ang. en del medlemmers forhold på medlemsfesten den 31te juli.

Enstemmig vedtokes forslag fra S.C. Haakerud sålydende: Forholdet anmeldes ikke denne gang, men det henstilles til medlemmene ikke at stifte uro. Ved lignende forsøk som på medlemsfesten, vil forholdet bli anmeldt. Med tillegg av Isaksen: Vedkommende som for fremtiden begynner at stifte uro, vil få sit navn bekjentgjort ved opslag i lokalet.

2. Forslag fra Sven Utgård om at orden kan oprettholdes av ordensværn, styre og festkomite vedtokes enstemmig.

3. Forslag fra Ole Ingelsrud om at følgende orden indføres på motene :

Vedkommende som forlanger ordet, reiser sig ved uttalelser.

Forslaget vedtokes med 12 st. Forslag fra S.C. Haakerud om at der for dette møte kunde uttale sig uten at forlange ordet og ved sitting fik 7 st.

Forslag fra Isaksen om indkjøp av spyttebakker vedtokes enstemmig

Forslag fra Isaksen om at grave en brønd samt indkjøp av komfūr samt lave border til basar, vedtokes enstemmig. Victor og Oscar Rønning samt Joh. Narvestad påtok sig at lave border til basaren. Formanden skulde indkjøpe komfūr for en ca 70 a 80 kroner.

6. Forslag fra Syver Haakerud om indkjøp av football samt spilleregler vedtokes enstemmig

Motet hævet

S.C. Haakerud sekr.

Tomtespørsmålet ble ei prioritert oppgave, og fra styremøte avholdt den 1. mai 1927 i Kraftstationen forteller protokollen:

Tomt til lokale ble efter avslag fra flere grunneiere tilbuddt av herr Olaf Thomassen i nordre enden av Bruksengen til årlig leie på kr. 20. Ole Aas fikk oppdraget med at bygge.

Samme møte bestemte: Vedtat at bygge efter tegning og plan av Ole Aas.

Bygginga av lokalet måtte ha gått upåklagelig, for på generalforsamlingen i Idrætslokalet den 22. januar 1928 ble det bestemt å kalle lokalet for Fossevengen etter forslag fra en navnekomite.

Lokalet dekket utvilsomt et stort behov i kretsen, for allerede da ble det vedtatt å leie bort til Bondelaget 10. februar, til Syforeningen fra midten av februar og utover til basarer for kr. 20 pr kveld, til fest etter skirenn den 12. februar og musikken skulle avholde fest til innkjøp av instrumenter for laget.

I 1929 hadde laget følgende grupper som viser hvor allsidig virksomhet det drev:

Skigruppe med Olaf Olsen, Einar Haakerud og Oscar Rønning
 Fotballgruppe med S.C. Haakerud, Karsten Utgård og Sigurd Olsen
 Skøytegruppe med A. Hustveit, Olaf Utgård og Hj. Isaksen
 Skyttergruppe med Skårsmoen, Erling Nilsen og Hj Isaksen
 Friidrettsgruppe med Skårsmoen, Sig. Olsen og Sverre Sannerud

Vi savner damer i dette mannsamfunnet, men de tar det igjen på festarrangementer, basarer og servering. Ellers hadde laget leid og betalt kaffekokere og rengjøringshjelp.

Noen navn som nevnes er: Aagot Rønningen, Benny Haakerud, Karen Halteigen, Anna Skoglund, fru Narvestad, fru Isaksen, frk. Karen Østgård, frk. Solveig Utgård, Aslaug Utgård, Anna Holdhus og Laura Haakerud.

Styremøte holdt den 31. august 1927 dreide seg mest om fotball. Da ble det bestemt at

Lagets troier skal være gule og buksene blå, og at forstkommende søndag avholdes fotballkamp på Ingelsrud mot Øvre Østmarken og fest på Idrætslokalet kl.8 efm. Entre kr. 1. Entre på bane kr 0,25.

Som en kuriositet ble det vedtatt i samme møte at Alf Masterud skulle få leie lokalet til danseskole 3 kvelder.

Skigruppa var den mest aktive av gruppene, og hver vinter fra 1927 til 1939 ble det arrangert klubbrenn med langrenn og hoppkonkurransen, noen ganger gubberenn med humoristiske innslag og fest på Fossevangen om kvelden. Hopprennene ble holdt i Kuskemobakken. Men da laget arrangerte kretsrenn 21. januar 1933, ble Åserudkollen benyttet. I arrange-

mentskomiteen satt bl.a. lærer Trygve Stokke som visstnok startet sin læringjerning i Brødbøl.

Når jeg er inne på skole og lærere, vil jeg ta med sak 2 fra styremøte den 28. des. 1929.

Sak 2 Behandlede en plakat fra tilsynet for skolen i Brødbøl om at barn utvises fra lagets lokaler efter kl. 10 aften.

Beslutning: Plakaten tilbakesendes læreren og tilsynet med bemerkning om at saken er laget uvedkommende i det vi finner at det er foreldrenes og lærernes sak å passe på barnas opførsel.

Men tilbake til skibakke. Kuskemobakken ble benyttet til alle klubbrenn, og den var et sentralt møtested for både store og små vinterstid. Et møtevedtak fra 24. juni 1929 forteller: *Kuskemobakkens utbygging besluttet utført som domning, og deltakerne blir tildelt 1 fl. ol hver kveld.*

Laget manglet tilfredstillende fotballplass, og arbeid ble satt i gang for å skaffe tomt og opparbeide plass. Tomtespørsmålet ble tatt opp i møte 6. mai 1928, og slikt vedtak ble fattet:

Besluttetdes søkt erholdt av kommunens eiendom Østgården.

Det gikk flere år før det kom fart i arbeidet med plassen, og i styremøte den 15. august 1934 ble det besluttet å søke herredstyret om leiekontrakt på idrettsplassen.

Men allerede i mai 1933 forteller protokollen:

Besluttetdes å igangsette en 1/2 kronerulling til idrettsplassen. Til å motta utfordringer og indbetalinger valgtes Carl Skullerud og Rolf Narvestad og om mulig for Øvre Austmarka Hj. Holmen. Rullingen avtereres i Innlandsposten.

Det ble fotballplass og fotballkamper. Bl.a. ble det i pinsehelga 1936 pokalkonkurransen i fotball mellom Helgebodafors I.F. og Finsrud med et lag fra hver mens Dristig stilte to.

Fotballinteressen var stor, og Dristig stilte opptil 3 lag da interessen var som størst. Da var det inkludert et småguttlag.

Friidrettsgruppa lå heller ikke på latsida. Den sørget for konkurranser i forskjellige greiner som stafett, diskos, spydkast, 60 m løp, terrengløp

m.m.. I mars 1936 ble det bestemt å kjøpe inn *ny discos og nytt spydskaft*. I samme møte *vedtokes avholdelse av innendørs stevne i hoide og lengdesprang uten tillop og innbyde Austmarka I.L. til å delta*.

I det hele tatt var det stor aktivitet når det gjaldt friidrett, og noen medlemmer deltok også i stevner ellers i kretsen.

I samme møte som nevnt over, ble det besluttet å avholde bryteoppvisning på Fossevangen lørdag den 4/4-36 med Kongsvingers brytegruppe og Dristig som arrangør.

Det kan være fristende å harselere litt over dette vedtaket, og lure på om det var med tanke på å lære enkelte bråkmakere litt gresk – romersk bryting framfor rå muskelkraft.

I protokollen ser det ut for at det kunne gå ganske livlig for seg ved enkelte anledninger.

Hør bare fra styremøte i 1928:

Ang. N.Ns opførsel på skuddårsfesten den 27. febr.

Der besluttedes: Vedk. blir å utvise fra laget's fester og tilstelninger for et tidsrum av 1(et) år fra 27. febr.

Fra 18. mars 1928:

Da O.B. på 2 av laget's fester har optrådt på en utilbørlig måte og yppet til krangel med andre tilstedeværende, bemyndiges sekretæren å tilstille ham en advarsel i rec. brev.

Det finnes flere slike vedtak, men det ser ut som gemyttene har dempet seg utover 1930 tallet.

(Forts. i neste nr.)

Oddvar Jakobsen

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:

Finn Åberg

Meltzersgt. 3

0257 Oslo

Tlf. 22 44 54 52

Medlemskap koster 100 kr året.

Betales til

Austmarka Historielag

v/Sissel Solvin, 2224 Austmarka

Tlf. 62 82 54 44

Gironr. 1840 16 29625

Trykt i 500 eksemplarer